

Наукові перспективи
Видавнича група

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ У СУЧАСНІЙ
НАУЦІ

№ 1(19)

2024

*Серія: історія та
археологія,
державне
управління,
економіка,
педагогіка,
техніка,
право*

Merry
Christmas

& happy new year

*Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління
Асоціація науковців України
Науковий парк Національного Авіаційного Університету*

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Актуальні питання у сучасній науці»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка»,
Серія «Державне управління», Серія «Техніка»,
Серія «Історія та археологія»)*

Випуск № 1(19) 2024

Київ – 2024

*Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration
Association of Scientists of Ukraine
Scientific Park of the National Aviation University*

within the work of the Publishing Group "Scientific Perspectives"

«Current issues in modern science»

*("Pedagogy" Series, "Law" Series, Economy Series,
"Public Administration" Series, "Technology" Series,
"History and Archeology" Series)*

Issue № 1(19) 2024

Kyiv – 2024

«Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2024. № 1(19) 2024. С. 937.

Свідоцтво про державну реєстрацію Серія Серія КВ № 25116-15056Р.

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із права (спеціальність - 081 Право), економіки (спеціальність - 076 Підприємство та торгівля), педагогіки (спеціальність - 014 Середня освіта) та державного управління (спеціальність - 281 Публічне управління та адміністрування).

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2023 № 185 журналу присвоєно категорію "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія)

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 11.01.2024, № 4/1-24).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), Міждержавної сільдії інженерів консультантів, громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Журнал публікує оригінальні дослідницькі та оглядові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів державного управління, права, економіки, історії, педагогіки, техніки для їх інтеграції у європейський, світовий науковий простір. Цільова аудиторія: науковці, працівники вищих навчальних закладів та наукових інституцій, здобувачі вищої освіти, а також фахівці тематики журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Головний редактор: Дачій Олександр Іванович - доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Балаласва (Дорошенко) Катерина Вікторівна - кандидат технічних наук, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Гбур Зоряна Володимирівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Герасименко Юлія Сергіївна - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України (Біла Церква, Україна)
- Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- Закієв Іслам Муса-Огли - старший науковий співробітник кафедри підтримання льотної придатності авіаційної техніки Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Іванченко Євгенія Вікторівна — кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ігнатович Сергій Ромуальдович - доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)

- Кавиліна Ганна Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматизації, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Карускевич Михайло Віталійович - доктор технічних наук, професор, професор кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Катеринчук Іван Степанович - доктор технічних наук, професор кафедри телекомунікаційних та інформаційних систем Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Кінзерявий Василь Миколайович — кандидат технічних наук, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)
- Ковтун Владислав Юрійович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Корченко Анна Олександрівна — доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Корченко Олександр Григорович — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Крижина Наталія Павлівна – доктор наук державного управління, професор, Заслужений лікар України, директор Навчально-Наукового медичного інституту Київського міжнародного університету (Київ Україна)
- Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- Марушєва Олександра Анатолівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (Київ, Україна)
- Маслак Тетяна Петрівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- Мізюк Вікторія Анатолівна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Ніколаєв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методикі її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- Новак-Калєєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Львів, Україна)
- Огієнко Альона Володимирівна - доктор економічних наук, доцент кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Онїщенко Наталія Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПРН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна)
- Орлова Наталія Сергіївна — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)

- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, професор кафедри аналітичної економіки та природокористування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Київ, Україна)
- Павлова Олена Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (Одеса, Україна)
- Сидоренко Вікторія Миколаївна —асистент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Сирник Ярослав - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)
- Січкарєнко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- Терещенко Юрій Матвійович — доктор технічних наук, професор, лауреат Державної премії в області науки і техніки України, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- Хохлачова Юлія Євгеніївна — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- Шандра Наталя Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Шеремет Інєса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна)
- Якушенко Олександр Сергійович — кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Економіка»

Demianyshyna O.A. <i>EVALUATION OF FUNDRAISING AND GRANTWRITING AS INSTRUMENTS OF FINANCIAL SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES</i>	15
Бензарь А.С., Пестова О.А. <i>МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД (2022-ПОЧАТОК 2023 РР.)</i>	30
Гончар М.Ф., Смолінська Н.В., Фалик О.П. <i>УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЛОГІСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ПІСЛЯВОЄННОГО СТАНУ</i>	45
Ємцев В.І., Ємцева Г.Ф. <i>«ЗЕЛЕНИЙ» ТРЕНД У ПОВОЄННОМУ ВІДРОДЖЕННІ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ</i>	54
Сибірцев В.В., Подплстній В.В., Кравченко В.П. <i>ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА ВЕДЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ</i>	64
Слободянюк О.В., Калмикова Н.Ю. <i>СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ПРОЕКТНІЙ СФЕРІ</i>	72

СЕРІЯ «Державне управління»

Антонова С.Є., Мартинюк Г.Ф. <i>РОЗВИТОК СФЕРИ БЛАГОУСТРОЮ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН РІВНЕНСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ</i>	83
Базенко Г.А. <i>КОРИГУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 2030 В ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВАХ З ВРАХУВАННЯМ ПОТРЕБ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ</i>	92

Белай С.В., Споришев К.О., Онопрієнко О.С. <i>ГЕНЕЗИС ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	105
Березовський Р.С. <i>ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ПРАВОЗАХИСНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ВПЛИВІВ</i>	114
Бондар В.Т. <i>ГЕОСТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ФАКТОРА ПЕРСПЕКТИВИ КРАЇНИ. ПРИКЛАД НІМЕЧЧИНИ</i>	127
Власенко С.І. <i>ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СУТНІСНИХ СКЛАДОВИХ ПОНЯТТЯ «ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ»: КОЛЕКТИВНА ПАМ'ЯТЬ, НАЦІОНАЛЬНА ПАМ'ЯТЬ, ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ, ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА</i>	136
Єсенніков К.В. <i>ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ</i>	151
Климосюк А.С. <i>ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИЙ ПІДХІД У ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ САНКЦІЙ ЯК ФАКТОР, ЩО ЗМЕНШУЄ ЕФЕКТИВНІСТЬ САНКЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС</i>	164
Кононенко П.П. <i>РОЛЬ ПРИНЦИПІВ ВИБОРЧОЇ ДЕМОКРАТІЇ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВИБОРЧОЇ ДЕМОКРАТІЇ</i>	173
Криштанович М.Ф. <i>ВИКОРИСТАННЯ CROWD-ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНФОР- МАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ</i>	185
Магомедов А.О. <i>ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ ВІЙНИ ТА ВТРАТ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ</i>	191
Пархоменко-Куцевіл О.І. <i>ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ</i>	207
Радиш Я.Ф. <i>МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ</i>	220

Руденко Д.П. <i>ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В ПЕРІОДИ ЕПІДЕМІЙ ТА ПАНДЕМІЙ В УКРАЇНІ</i>	228
Угоднікова О.І., Кравцова С.В. <i>ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОГО МАРКЕТИНГУ В СИСТЕМІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД</i>	248
Цуркан Р.А. <i>МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ</i>	259
Шалько М.Н. <i>МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ГАРАНТОВАНОГО ОБСЯГУ ТА ЯКОСТІ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ</i>	271
Шандрик В.І. <i>ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БУДІВНИЦТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ</i>	279
Швець К.П. <i>АНАЛІЗ ЕТАПІВ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ПРОЦЕСІВ ДО ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ</i>	292
СЕРІЯ «Право»	
Байрак К.С., Кислякова Є.І., Шведюк Д.С., Кисельов А.О. <i>ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	305
Банах С.В. <i>ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІЙ ТА МОНІТОРИНГУ ДПП ТА КОНЦЕСІЇ</i>	312
Боровська І.А. <i>ПРАВОВИЙ СТАТУС СТОРІН ТА ТРЕТІХ ОСІБ У СПРАВАХ ПРО ВИЗНАННЯ НЕОБГРУНТОВАНИМИ АКТИВІВ ТА ЇХ СТЯГНЕННЯ В ДОХІД ДЕРЖАВИ (У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ)</i>	322

Гаран О.В. <i>АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИПЛОМУВАННЯ СУДНОВОДІЇВ</i>	336
Каліман М.Р. <i>ПРИНЦИПИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ</i>	350
Коляда Т.А., Світлична К.С., Шуть О.Ю. <i>МОБІНГ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ: ВИКЛИКИ ТА РОЗВ'ЯЗАННЯ В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІНСЬКО-ПРАВОВОГО ПІДХОДУ</i>	359
Леонідова О.О. <i>ВПЛИВ СУЧАСНОЇ ТЕНДЕНЦІЇ ПОСИЛЕННЯ ГНУЧКОСТІ МІЖНАРОДНИХ ТРУДОВИХ СТАНДАРТІВ НА ЗАКОНОДАВЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ</i>	368
Маньгора Т.В., Калеников М.В., Мазур Р.Р. <i>РЕФОРМАКОЛЕКТИВНО-ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ</i>	381
Мельниченко І.Д. <i>ВЗАЄМОДІЯ СПЕЦІАЛЬНИХ СУБ'ЄКТІВ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ СЕКСУАЛЬНОМУ НАСИЛЬСТВУ, ПОВ'ЯЗАНОМУ ЗІ ЗБРОЙНИМ КОНФЛІКТОМ В УКРАЇНІ</i>	394
Савельєва А.С., Стрельченко О.Г. <i>АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВОЛОНТЕРСТВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА РЕАЛІЙ В УКРАЇНІ</i>	408
Сервецький І.В., Дем'яненко О.В. <i>ГЕНЕЗИС РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШПИГУНСТВО</i>	417
Тихонова О.В. <i>ОКРЕМІ ПИТАННЯ КАТЕГОРІЗАЦІЇ СЛУЖБОВИХ ОСІБ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У ЛІСОВІЙ ГАЛУЗІ</i>	433
Чорна В.Г., Кузьменко О.В., Кожура Л.О. <i>СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ ФІНАНСОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА</i>	442
Шумак І.О. <i>ПРИНЦИПИ ДЕМОКРАТІЇ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРАВІ: ВИКЛИКИ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ</i>	451

Яновицька Г.Б. 464
ЦИВІЛЬНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗПОРЯДЧИХ ПРАВ СТОРІН В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

СЕРІЯ «Педагогіка»

Puhach S.S., Vizniuk I.M., Paikush M.A., Dolynnyi S.S. 479
PROFESSIONAL TRAINING OF PROFESSIONAL MEDICAL PERSONNEL: ETHICAL AND DEONTOLOGICAL PRINCIPLES

Sarmatova O.S. 489
ACTIVE APPROACH IN THE PEDAGOGICAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF SOCIAL SCIENCE SUBJECTS

Shenderuk O.B., Perminova V.A., Lytvyn S.V. 497
MODERATION TECHNIQUES AS AN IMPORTANT COMPONENT OF SUCCESSFUL FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Tanana S.M. 509
TO THE CONCEPT OF COMUNICATIVE CULTURE OF FUTURE SPECIALISTS OF SERVICE SECTOR: ESSENCE AND BASIC CRITERIA

Бичок А.В. 522
ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВО (НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ): ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ ТА КОМПОНЕНТИ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ПЕРЕКЛАДАЧА

Бурчак Л.В., Бурчак С.О. 530
ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ: ДОСВІД КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Волошин П.М. 539
ВОКАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО В СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Годованюк Т.Л., Возносименко Д.А. 549
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ ДО НАВЧАННЯ УЧНІВ В КОНТЕКСТІ НУШ

Гончар Л.В. 560
ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКА ЯК ПРОЦЕС СТАНОВЛЕННЯ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ

Горденко С.І., Єричева Т.Ю. 567
ФАХОВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

- Гришко С.В., Левада О.М., Прохорова Л.А., Непша О.В., Зав'ялова Т.В.** 581
*МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ
В ПЕДАГОГІЧНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ*
- Дубовик С.Г., Каденко Л.М.** 595
*ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ ОПРАЦЮВАННЯ УЧНЯМИ 3(4)КЛА
НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ЗМІСТОВОЇ ЛІНІЇ «ДОСЛІДЖУЄМО МО.
ЯВИЩА» МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ*
- Ільніцька К.С.** 606
*ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ІСТОРИЗМУ У ЗАГАЛЬНОМУ КУРСІ
ФІЗИКИ ЗА ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМУВАННЯ
КОРПУСКУЛЯРНО-ХВИЛЬОВОЇ ТЕОРІЇ СВІТЛА»*
- Кірдан О.Л., Авраменко Б.І.** 625
*МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ, ВИДИ,
ПЕРСПЕКТИВИ*
- Корсікова К.Г., Потапова Н.В.** 637
*ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЕКСПЕРТІВ У ГАЛУЗІ
ОСВІТИ: ОГЛЯД ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ*
- Краснобокий Ю.М.** 649
*ПРИКЛАД ВНУТРІШНЬОПРЕДМЕТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО
МАТЕРІАЛУ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЗАГАЛЬНОГО КУРСУ ФІЗИКИ
НА БАКАЛАВРАТІ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ*
- Лоскутова І.В., Абуватфа Самі І.Х., Кіріцева О.А.** 669
*ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ НАВЧАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ
ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ*
- Найда Р.Г.** 683
*ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ ЗДО ТА БАТЬКІВ: ОСОБЛИВОСТІ
РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ КРИЗИ В УКРАЇНІ*
- Ордановська О.І.** 693
*ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ ЗА МОДЕЛЬНИМИ
НАВЧАЛЬНИМИ ПРОГРАМАМИ ДЛЯ 7-9 КЛАСІВ НОВОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ*
- Палагнюк М.М.** 709
*АНТРОПОЛОГІЧНА ФІЛОСОФІЯ ВІЙНИ ТА МИРУ НА ПРИКЛАДІ
ТРАКТАТУ ІНОКЕНТІЯ ГІЗЕЛЯ «МИР З БОГОМ ЧОЛОВІКУ»*

Поліщук Н.М. <i>ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДИ</i>	717
Розман І.І. <i>ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ</i>	726
Сидоренко Т.М. <i>АКТУАЛЬНІСТЬ СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ</i>	735
Скрипник Т.В., Ганевіч Софі Марі, Ільїна Г.О. <i>МОДЕЛЮВАННЯ ПРОГРАМИ СТАНОВЛЕННЯ АДАПТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З АУТИЗМОМ З ОПОРОЮ НА МЕТОД «ПРИКЛАДНИЙ АНАЛІЗ ПОВЕДІНКИ»</i>	746
Федянін С.В. <i>ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ЗВО</i>	757
Черних В.В. <i>АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО АНАЛІЗУ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ В АДАПТИВНОМУ НАВЧАННІ</i>	770
Шаповал Л.В. <i>РОЗРОБКА ІНСТРУМЕНТІВ ОЦІНЮВАННЯ ОBOB'ЯЗКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ 5-6 КЛАСІВ У ПРИРОДНИЧІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ</i>	781
СЕРІЯ «Історія та археологія»	
Богатчук С.С. <i>ГОЛОДОМОР 1932-1933 РР.: НА ОСНОВІ ДОКУМЕНТІВ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ</i>	794
Долинна А.С., Колесник О.В. <i>СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ</i>	809
Каденюк О.С. <i>СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ В УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У СКЛАДІ ПОЛЬЩІ НАПЕРЕДОДНІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ</i>	817

Мельник Р.І., Спичак І.В. <i>З ІСТОРІЇ БУДІВНИЦТВА СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТАБОРУ ЛЬВІВСЬКОЇ ПОЛІТЕХНІКИ „ПОЛІТЕХНІК” В АЛУШТІ</i>	827
Плюта Н.В., Десятничук І.О., Косяк С.М. <i>РОЗВИТОК ДУБРОВНИЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ</i>	835
Полієнко А.Ю. <i>ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВОЛОНТЕРСТВА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2014-2023 РР.</i>	848
Соловей Г.М. <i>САДІВНИЦТВО У БОРОТЬБІ З ЕРОЗІЄЮ ҐРУНТІВ У 50-Х – 70-Х РР. XX СТОЛІТТЯ</i>	861
Терський С.В., Стасюк І.М. <i>РАНЬОСЕРЕДНЬОВІЧНІ СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКІ ГОРОДИЩА ПІВНІЧНО-СХІДНОГО ПРИКАРПАТТЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ВИВЧЕННЯ</i>	872
Уреу Н.О., Гуцул І.А., Підгурний І.С. <i>МИСТЕЦТВО ФОТОГРАФІЇ В УКРАЇНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст. (стилий огляд)</i>	883
Хардель М.І., Виздрик В.С. <i>ВІКІПЕДІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА ІСТОРІЧНУ СВІДОМІСТЬ</i>	896
Шихов П.В. <i>ДЕМОГРАФІЧНА ПОЛІТИКА СРСР НА ТЕРИТОРІЇ СТАЛІНСЬКОЇ (ДОНЕЦЬКОЇ) ТА ВОРОШИЛОВГРАДСЬКОЇ (ЛУГАНСЬКОЇ) ОБЛАСТЕЙ У ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ</i>	907
Ярощук І.В. <i>ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ І МЕДИЧНИХ КАПЕЛАНІВ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ</i>	922

Шановні колеги!

Вітаю Вас із виходом видання категорії Б “Актуальні питання у сучасній науці”.

Журнал представлений цікавими і змістовними статтями науковців і експертів, серед яких: формування методу системного аналізу перспектив розвитку сфери інформатизації неперервної підготовки фахівців; реалізація професійної компетентності майбутніх спеціалістів у вищих навчальних закладах; удосконалення сучасного погляду на цілі сталого розвитку та їх коригування державами, відповідно до власних особливостей, стану економічного розвитку, культурних характеристик та результатів досягнутих цілей; використання Crowd-технологій у забезпеченні інформаційної безпеки в органах місцевого самоврядування та ін.

Переконана, що наше плідне співробітництво стане важливим науковим підґрунтям для перемоги і розбудови України у 2024 році.

Щасливого Нового року!

З повагою,

**директор Видавничої групи «Наукові перспективи»,
кандидат наук з державного управління, доцент,
Лауреат премії Президента України для молодих вчених,
Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим**

Ірина Жукова

УДК 349.22

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-1\(19\)-381-393](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-1(19)-381-393)

Маньгора Таміла Василівна кандидат юридичних наук, доцент кафедри права, Вінницький Національний аграрний університет, 21037, м. Вінниця, вул. Пирогова, 3, тел.: (097) 439-82-32, <https://orcid.org/0000-0002-7010-8768>

Калеников Микола Віталійович магістр 2 курсу, Вінницький Національний аграрний університет

Мазур Ростислав Русланович магістр 2 курсу, Вінницький Національний аграрний університет

РЕФОРМА КОЛЕКТИВНО-ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Анотація. У статті розглянуто актуальні питання реформування сфери колективно-договірного регулювання в Україні, визначено основні проблеми у зазначеній сфері, здійснено аналіз новел законодавства.

Акцентовано увагу на тому, що Україна зобов'язалась імплементувати положення міжнародних актів щодо регулювання трудових відносин з урахуванням пріоритетного місця та ролі колективно-договірного регулювання як невід'ємної частини ведення ефективного соціального діалогу. Тому особливої актуальності в контексті реформування трудового законодавства України набуває впровадження європейської системи колективно-договірного регулювання.

Визначено основні проблеми у зазначеній сфері: відсутність приєднання до колективної угоди/договору інших сторін як на національному рівні так і на локальному, проблеми з формуванням спільних представницьких органів сторін для ведення колективних переговорів, відсутність у деяких сферах на галузевому рівні сторони роботодавців для ведення колективних переговорів та укладення галузевих (міжгалузевих) угод, неврегульованість питань призупинення, зупинення дії положень колективної угоди/договору, невизначеність зі складом суб'єктів сторін соціального діалогу на рівні територіальних громад.

Здійснено аналіз нового Закону України «Про колективні угоди та договори», який вступить у дію після завершення війни. Зазначено, що Законом уточнено сферу дії колективних угод і договорів; визначено порядок застосування роботодавцем умов колективних угод у разі обов'язковості

врахування положень кількох угод; розширено суб'єктний склад сторін колективних переговорів на галузевому рівні з урахуванням пріоритетного права участі репрезентативних суб'єктів; встановлено взаємозв'язок між нормами колективних угод галузевого і територіального рівня, передбачивши можливість укладення територіальних угод в окремій галузі; врегульовано питання утворення спільного представницького органу сторони на будь-якому рівні діалогу; передбачено можливість призупинення та зупинення дії окремих положень колективних угод і договорів, можливість приєднання до сторін угод і договорів нових суб'єктів; надано можливість залучати громадські об'єднання до участі в консультаціях, обміну інформацією, якщо їх мета та напрями статутної діяльності відповідають суті питання, що розглядається.

Зроблено висновок про те, що прийнятий закон сприятиме процесу розвитку колективно-договірного регулювання трудових відносин, посиленню захисту прав працівників і роботодавців, їх представників, підвищенню ефективності взаємодії представників сторін соціального діалогу.

Ключові слова: колективна угода, колективний договір, працівник, роботодавець, переговори, соціальний діалог.

Manhora Tfmila Vasylivna Candidate of Law Sciences Associate Professor of Law, Vinnytsia National Agrarian University (Vinnytsia), 3 Pirogova St., Vinnytsia, 21037, tel.: (097) 439-82-32, <https://orcid.org/0000-0002-7010-8768>

Kalenykov Mykola Vitaliyovych master of the 2nd year, Vinnytsia National Agrarian University

Mazur Rostyslav Ruslanovych master of the 2nd year, Vinnytsia National Agrarian University

REFORM OF COLLECTIVE AGREEMENT REGULATION OF LABOR RELATIONS IN UKRAINE: CURRENT ISSUES

Abstract. The article examines the current issues of reforming the field of collective agreement regulation in Ukraine, identifies the main problems in the specified field, and analyzes new legislation.

Attention is focused on the fact that Ukraine has undertaken to implement the provisions of international acts on the regulation of labor relations, taking into account the priority place and role of collective agreement regulation as an integral part of conducting effective social dialogue. Therefore, the implementation of the European system of collective agreement regulation is of particular relevance in the context of reforming the labor legislation of Ukraine.

The main problems in the specified area were identified: lack of joining the collective agreement of other parties both at the national and local level, problems with the formation of joint representative bodies of the parties for conducting collective negotiations, the absence in some areas at the sectoral level of the employers' side for conducting collective negotiations and conclusion of sectoral (inter-sectoral) agreements, unsettled issues of suspension of the provisions of the collective agreement, uncertainty with the composition of the subjects of the parties to the social dialogue at the level of territorial communities.

An analysis of the new Law of Ukraine "On Collective Agreements and Contracts", which will enter into force after the end of the war, was carried out. It is noted that the Law specified the scope of collective agreements and contracts; the procedure for applying the terms of collective agreements by the employer in the event that the provisions of several agreements must be taken into account; the subject composition of the parties to collective negotiations at the sectoral level has been expanded, taking into account the priority right of participation of representative subjects; the relationship between the norms of collective agreements at the sectoral and territorial level has been established providing for the possibility of concluding territorial agreements in a separate industry; the issue of formation of a joint representative body of the party at any level of the dialogue has been settled; the possibility of suspending the effect of certain provisions of collective agreements and contracts, the possibility of new subjects joining the parties to agreements and contracts is provided for; it is possible to involve public associations to participate in consultations and information exchange, if their purpose and directions of statutory activity correspond to the essence of the issue under consideration.

It was concluded that the adopted law will contribute to the process of development of collective-agreement regulation of labor relations, strengthening the protection of the rights of employees and employers, their representatives, and increasing the effectiveness of the interaction of representatives of the parties to the social dialogue.

Keywords: collective agreement, employee, employer, negotiations, social dialogue.

Постановка проблеми. У сфері колективно-договірної регулювання трудових відносин в Україні існує низка проблем, які стоять на заваді ефективному розвитку соціального діалогу. Це стосується як локального рівня соціального діалогу, так і національного. Колективні угоди та договори діють до укладення нових, на практиці десятиліттями, при цьому відсутня можливість приєднатись до них іншим сторонам, наприклад, з метою участі у прийнятті рішень стосовно внесення змін і доповнень до їх тексту, можливість ініціювати переговори з укладення нових угод і договорів). Також існують

певні проблеми з формуванням спільних представницьких органів сторін для ведення колективних переговорів (недосягнення суб'єктами сторін згоди, що затримує початок переговорного процесу), невизначеність щодо сфери дії колективних угод та порядку дій у разі необхідності врахування умов кількох угод

Невизначеність щодо сфери дії колективних угод та порядку дій у разі необхідності врахування умов кількох угод часто є причиною необхідності звернення працівників, їх представників до органів виконавчої влади, судових органів з метою вирішення спірних питань застосування положень угод.

Серед інших проблем - відсутність у деяких сферах на галузевому рівні сторони роботодавців для ведення колективних переговорів та укладення галузевих (міжгалузевих) угод; неврегульованість питань призупинення, зупинення дії положень колективної угоди, договору, що наразі є несприятливим фактором для досягнення певних домовленостей сторонами соціального діалогу; невизначеність зі складом суб'єктів сторін соціального діалогу на рівні територіальних громад в умовах процесу децентралізації, що негативно впливає на спроможність соціальних партнерів реалізувати власні статутні завдання.

Крім того, необхідність осучаснення норм законодавства підтверджено в ході реалізації в Україні проектів технічної допомоги Міжнародної організації праці, національними та міжнародними експертами напрацьовано рекомендації щодо можливих шляхів вирішення проблемних питань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні проблеми укладення колективних угод і договорів досліджували такі вчені як Н. Болотіна, Р. Буринська, С.Вишновецька, Г.Гончарова, М. Іншин, К. Мельник, З. Козак, В. Короленко, В. Костюк П. Пилипенко, В. Прокопенко, С. Сільченко, Н. Хуторян, Г. Чанишева, О. Ярошенко та ін.

Мета статті - аналіз проблемних питань, які виникають при реформуванні колективно-трудових відносин та вивчення основних новел законодавства у сфері колективно-договірного регулювання.

Виклад основного матеріалу. У країнах Європейського Союзу колективні переговори – основа системи організації трудових відносин. Ключовим пунктом у сфері імплементації міжнародних трудових стандартів визначено забезпечення свободи об'єднань та ефективного визнання права на колективні переговори. Україна зобов'язалась імплементувати положення міжнародних актів щодо регулювання трудових відносин з урахуванням пріоритетного місця та ролі колективно-договірного регулювання. Таким чином, особливої актуальності в контексті реформування трудового законодавства України набуває вивчення європейської системи колективно-договірного регулювання.

За міжнародною практикою, як правило, результатом колективних переговорів є колективний договір або угода (проте домовленості можуть бути зафіксовані й у інший спосіб). Такі договори чи угоди можуть регулювати як процедурні питання відносин між сторонами, які їх уклали, так і умови праці тих працівників, на яких поширюється угода, наприклад такі складові умов праці, як оплата праці та робочий час [9, с.42].

Більшість фахівців з трудового права наголошують на тому, що основою соціально-трудова відносин на будь-якому підприємстві, в установі, організації є колективно-договірне регулювання. Адже у рамках колективного договору - локального правового акту - конкретизуються умови праці з урахуванням специфіки підприємства та його економічних можливостей. Саме за допомогою механізму колективно-договірного регулювання встановлюються конкретизовані взаємні зобов'язання сторін щодо регулювання виробничих, трудових, соціально-економічних відносин. Так, колективним договором регулюються зміни в організації виробництва й праці; забезпечення продуктивної зайнятості; нормування та оплата праці, встановлення форм, системи, розмірів заробітної плати та інших видів трудових виплат (доплат, надбавок, премій тощо); встановлення гарантій, компенсацій, пільг; участі трудового колективу у формуванні, розподілі й використанні прибутку підприємства, установи, організації (якщо це передбачено статутом); режиму роботи, тривалості робочого часу і відпочинку; умов і охорони праці; забезпечення житлово-побутового, культурного, медичного обслуговування, організації оздоровлення та відпочинку працівників; гарантій діяльності профспілкової чи інших представницьких організацій працівників; умов регулювання фондів оплати праці та встановлення міжкваліфікаційних (міжпосадових) співвідношень в оплаті праці; забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків [9, с.15-19].

Як зазначає Р. Буринська, колективний договір поєднує в собі ознаки як договору, так і нормативно-правового акту. Як договір він укладається після проведення переговорів, містить зобов'язальні умови та діє протягом встановленого строку. Водночас він закріплює локальні норми права, що поширюються на конкретне підприємство й мають усі властивості, притаманні правовим нормам взагалі, а саме: вони обов'язкові для виконання; розраховані на багаторазове застосування; поширюються на невизначене коло осіб. Норми колективного договору створюють підґрунтя для інших локальних нормативних актів, що регулюють відносини у сфері праці [1, с. 86-87].

Нормативно-правова база з питань колективно-договірної роботи складається з відповідних міжнародних, ратифікованих Україною, та законодавства України, що відображає соціальне значення колективних договорів та угод і надає їм регулятивну функцію. Основними міжнародно-

правовими актами в цій галузі є Загальна декларація прав людини 1948 року, Пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 року, Пакт про громадянські та політичні права 1966 року, Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини 1950 року, конвенції Міжнародної організації праці, Європейська соціальна хартія (переглянута), Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Директиви Європейського Парламенту і Ради ЄС.

Колективні трудові відносини регулюють Конституція України, Кодекс законів про працю України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, закони України “Про колективні договори і угоди”, “Про соціальний діалог в Україні”, “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності”, “Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності”, “Про центральні органи виконавчої влади”, “Про місцеві державні адміністрації”, “Про місцеве самоврядування в Україні”, “Про оплату праці”, “Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)” тощо.

Задля посилення захисту прав працівників та з метою реалізації домовленостей, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, імплементації окремих положень актів законодавства ЄС, було ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав працівників» [4]. Цей Закон вплинув на колективно-договірне регулювання.

Після введення воєнного стану було прийнято Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», що також вплинуло на колективні трудові відносини. Так, роботодавцям було надано право ініціювати зупинення дії окремих положень колективного договору [6]. На період дії воєнного стану запроваджено обмеження певних прав працівників та їх гарантій, визначених Кодексом законів про працю України та іншими нормами законодавства про працю. Ці обмеження можуть поширюватися на працівників усіх підприємств, установ, організацій в Україні незалежно від форми власності, виду діяльності й галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором із фізичними особами. Однак, такі обмеження вказані у Законі. Інших обмежень роботодавця застосовувати не може. Однак для застосування обмежень необхідні підстави, наприклад для відвернення загроз та відсічі збройній агресії.

Дуже важливим кроком для удосконалення регулювання колективних трудових відносин стало ухвалення нового Закону України «Про колективні угоди та договори» (далі – Закон) [5]. Цей Закон України визначає склад законодавства про колективно-договірне регулювання трудових, соціально-економічних відносин; сторони колективних переговорів; процеси підготовки до ведення колективних переговорів, початку та власне їх ведення; питання, що можуть міститися в колективних угодах тощо.

Розглянемо основні зміни, що пропонує новий Закон.

Так, нарешті вирішується проблема законодавчого закріплення термінів «колективний договір» та «угода». Колективна угода (генеральна, галузева (міжгалузева), галузева обмеженої дії, територіальна, територіальна в окремій галузі) - письмовий нормативний документ, що укладається відповідно до цього Закону з метою регулювання трудових, соціально-економічних відносин на національному, галузевому, територіальному рівнях. Колективний договір - письмовий нормативний документ, що укладається відповідно до цього Закону з метою регулювання виробничих, трудових, соціально-економічних відносин між роботодавцем і працівниками, їх представниками (стаття 1 Закону).

Законом уточнено сферу дії колективних договорів і угод. Зокрема, визначено, що положення колективної угоди/договору діють безпосередньо і є обов'язковими для суб'єктів сторін угоди; роботодавця та працівників, якщо роботодавець перебуває у сфері дії суб'єкта сторони роботодавців угоди через відповідне членство або належить до сфери управління суб'єкта сторони органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування угоди.

Також введено норму щодо обов'язковості зазначення переліку суб'єктів сторін угоди. Крім того, за домовленістю сторін у колективній угоді може визначатися перелік роботодавців, які перебувають у сфері дії суб'єктів сторін угоди.

Позитивним є те, що значимість колективної угоди підвищується – «положення генеральної угоди є обов'язковими для дотримання в інших колективних угодах та договорах».

У разі якщо для роботодавця та працівників, які перебувають у трудових відносинах з цим роботодавцем, обов'язковими є умови кількох галузевих (міжгалузевих) угод, застосовуються положення угоди, укладеної за участю центральних органів виконавчої влади та виключно репрезентативних суб'єктів сторін соціального діалогу. Положення іншої галузевої (міжгалузевої) угоди при цьому застосовуються в частині, що забезпечує вищий рівень гарантій та пільг для працівників порівняно з такою угодою. Слід зазначити, що ця частина статті є дуже важливою, адже таким чином законодавство про колективні договори і угоди нарешті узгоджується із законодавством про соціальний діалог, що є необхідною умовою вступу до європейської спільноти та позитивно впливає на розвиток громадянського суспільства та побудову соціальної держави.

Якщо ж для роботодавця та працівників, які перебувають у трудових відносинах із цим роботодавцем, обов'язковими є умови галузевої (міжгалузевої) угоди та територіальної угоди, застосовуються положення галузевої (міжгалузевої) угоди. Положення територіальної угоди при цьому

застосовуються в частині, що забезпечує вищий рівень гарантій та пільг для працівників порівняно з галузевою (міжгалузевою) угодою (стаття 5 Закону).

У разі якщо роботодавець не перебуває у сфері дії суб'єкта відповідної сторони колективної угоди, але він та працівники, які перебувають у трудових відносинах із цим роботодавцем, висловили бажання застосувати її положення, рішення про застосування положень угоди приймається ними разом у межах їх повноважень, визначених законодавством (державні, комунальні підприємства, установи, організації - за згодою органу, до сфери управління якого вони належать або якому підпорядковані, підзвітні та підконтрольні), та оформлюється відповідно до законодавства (колективним договором або наказом (розпорядженням) роботодавця).

Положення колективного договору з питань, що відповідно до законодавства та обов'язкових для сторін колективних угод регулюються колективними договорами, поширюються на всіх працівників, які перебувають у трудових відносинах із роботодавцем, незалежно від членства у профспілках [5].

Отже, ще однією важливою зміною є визначення порядку застосування роботодавцем умов колективних угод у разі обов'язковості врахування положень кількох угод.

Крім того, Законом розширено та конкретизовано суб'єктний склад сторін колективного договору. Так, під час колективних переговорів з укладення галузевих угод обмеженої дії суб'єктами профспілкової сторони є репрезентативні на національному рівні всеукраїнські об'єднання професійних спілок або нерепрезентативні у разі відсутності репрезентативних. Суб'єктами сторони роботодавців виступають репрезентативні на національному рівні всеукраїнські об'єднання організацій роботодавців, що представляють інтереси роботодавців цієї галузі через відповідне членство або нерепрезентативні (у разі відсутності таких репрезентативних). Крім того, якщо в установчих документах об'єднаннях організацій роботодавців передбачене право на ведення колективних переговорів, то вони також можуть представляти організації роботодавців цієї галузі при підписанні галузевої угоди.

Що стосується територіального рівня, то брати участь у колективних переговорах з укладення територіальних угод мають право суб'єкти профспілкової сторони та сторони роботодавців, які діють та є репрезентативними на рівні адміністративно-територіальних одиниць.

Якщо територіальна угода укладається на галузевому рівні, то брати участь у переговорах мають право уповноважені організації репрезентативних на галузевому рівні всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців та всеукраїнських профспілок [5].

Дуже важливою нормою є заборона укладання колективних угод та договорів від імені працівників організаціями, що фінансуються роботодавцями

або політичними партіями. Також не можуть представляти інтереси роботодавців особи, що входять до виборного органу профспілок.

У разі якщо інтереси працівників представляє профспілковий орган, інтереси роботодавця не можуть представляти особи, які є членами виборного органу профспілок будь-якого рівня (стаття 9 Закону).

Таким чином, цим Законом розширено суб'єктний склад сторін колективних переговорів на галузевому рівні з урахуванням пріоритетного права участі репрезентативних суб'єктів та встановлено взаємозв'язок між нормами колективних угод галузевого і територіального рівня. Крім того, передбачено можливість укладення територіальних угод в окремій галузі.

Також приведено у відповідність до законодавства про соціальний діалог процедуру підготовки до ведення колективних переговорів. Так, передбачено можливість утворення спільного представницького органу репрезентативних профспілок та організацій роботодавців. Ініціатором утворення спільного представницького органу сторони може виступати будь-яке репрезентативне об'єднання або організація відповідного рівня. Ініціатор утворення спільного представницького органу сторони звертається з такою пропозицією до репрезентативних організацій (об'єднань) зазначеної сторони, які діють на відповідному рівні соціального діалогу згідно з реєстром сторін соціального діалогу.

На галузевому рівні ініціатор утворення представницького органу, відповідно до статті 10 Закону, зобов'язаний подати органу виконавчому рівні відповідну інформацію до виконавчого органу влади для розміщення на його офіційному веб-сайті. Об'єднання чи організація, яким запропоновано взяти участь в утворенні спільного представницького органу, зобов'язані письмово поінформувати про своє рішення протягом 14 календарних днів. Якщо така інформація не надається, це вважається відмовою від участі у переговорах.

Під час укладання колективних угод зазначена інформація формується на підставі рішення органу, який підтверджує репрезентативність суб'єктів сторін соціального діалогу. Відмова репрезентативному об'єднанню чи організації в участі у спільному представницькому органі може бути оскаржена цим суб'єктом до суду.

Як бачимо, цими нормами врегульовано питання утворення спільного представницького органу на будь-якому рівні соціального діалогу, що повністю відповідає вимогами ЄС.

Законом встановлено, що колективний договір укладається на локальному рівні (на підприємстві, в установі, організації, з фізичною особою, які використовують найману працю).

Що стосується змісту колективного договору, то колективним договором встановлюються умови праці та зайнятості, права та гарантії, зобов'язання і

домовленості сторін з питань, визначених сторонами, зокрема тих, що не врегульовані законодавством про працю. До колективного договору обов'язково включаються питання, що регулюються в колективному договорі відповідно до законодавства та колективної угоди, умови якої мають бути враховані сторонами договору (в разі її наявності). Так, обов'язково у договорі визначаються строк його дії договору, порядок приєднання до сторони працівників договору, здійснення контролю за виконанням його положень, захисту інформації відповідно до закону (у разі потреби), умови та порядок призупинення на певний строк дії окремих положень договору, перелік форс-мажорних обставин, у разі настання яких дія окремих положень договору зупиняється [8, с.227-228].

Так, колективний договір може передбачати положення, зокрема, щодо організації виробництва і праці та/або змін в їх організації, підвищення ефективності виробництва та забезпечення продуктивної зайнятості, запобігання масовому вивільненню; професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників; нормування та оплати праці, встановлення та зміни форм, систем і строків виплати заробітної плати, встановлення міжкваліфікаційних (міжпосадових) співвідношень в оплаті праці, встановлення та зміни норм праці, систем оплати праці, розмірів заробітної плати та інших видів виплат (у тому числі доплат, надбавок, премій), з урахуванням норм законодавства про оплату праці. Колективний договір може передбачати укладання договору про недержавне пенсійне забезпечення, що надає потенційну можливість отримати додаткові гроші до пенсії працівникам.

Ми бачимо доволі демократичний підхід до обов'язкового змісту колективного договору. Положення щодо організації виробництва і праці, запобігання масовому вивільненню, нормування та оплати праці, гарантій діяльності профспілкових організацій та інші положення, що раніше обов'язково передбачались у колективних договорах, тепер не є обов'язковими для включення до договору. Сторони можуть вирішувати, чи включати такі положення до договору.

Новелою Закону також є можливість призупинення і зупинення положень колективних договорів. Так, сторони колективного договору за взаємною згодою можуть прийняти рішення про призупинення дії окремих положень колективного договору на визначений ними строк. Випадки та порядок призупинення повинні визначатися самим договором. Про рішення сторін про призупинення окремих положень, відновлення їх дії потрібно поінформувати працівників у тижневий строк.

Закон передбачає механізм приєднання до уже укладеної угоди чи договору. Так, до відповідної сторони угоди можуть приєднатися суб'єкти

сторони соціального діалогу відповідного рівня, які утворені після підписання такої угоди і беруть зобов'язання щодо її виконання. Сторона колективної угоди не може відмовити у приєднанні. Приєднаний суб'єкт отримує всі права та обов'язки, визначені угодою. У разі потреби сторони можуть вносити зміни до колективної угоди щодо суб'єктного складу відповідної сторони.

Так само діє механізм приєднання до договору До сторони працівників колективного договору може приєднатися первинна профспілка, яка представляє інтереси працівників роботодавця та легалізована (zareєстрована) відповідно до чинного законодавства після укладення договору.

Якщо у угоді/договорі не вписано процедури приєднання, приєднання має відбуватися відповідно до статей 15, 27 Закону.

Строк дії колективної угоди/договору визначається його сторонами (роботодавцем (його представниками) та працівниками (їхніми представниками)). У разі порушення роботодавцем умов колективного договору профспілки мають право оскаржити такі дії роботодавця у суді, однак закон надає більше часу на перемовини щодо позасудового врегулювання суперечки. Крім цього, зміни передбачають, що звіт про виконання колективного договору/угоди надається не рідше рази на рік відповідно до статей 17, 25. Перемовини про новий колективний договір розпочинаються у строки, визначені договором, але, як правило, не пізніше ніж за три місяці до завершення чинної угоди.

Таким чином, Законом уточнено сферу дії колективних угод і договорів; визначено порядок застосування роботодавцем умов колективних угод у разі обов'язковості врахування положень кількох угод; розширено суб'єктний склад сторін колективних переговорів на галузевому рівні з урахуванням пріоритетного права участі репрезентативних суб'єктів; встановлено взаємозв'язок між нормами колективних угод галузевого і територіального рівня, передбачивши можливість укладення територіальних угод в окремій галузі; врегульовано питання утворення спільного представницького органу сторони на будь-якому рівні діалогу; передбачено можливість призупинення та зупинення дії окремих положень колективних угод і договорів, можливість приєднання до сторін угод і договорів нових суб'єктів; надано можливість залучати громадські об'єднання до участі в консультаціях, обміну інформацією, якщо їх мета (цілі) та напрями статутної діяльності відповідають суті питання, що розглядається.

Крім того Законом, вносяться зміни до законодавчих актів з метою приведення їх норм у відповідність до його положень, осучаснення термінології, врегулювання окремих питань, що стосуються взаємовідносин між профспілками і роботодавцями.

Висновки. Україна зобов'язалась імплементувати положення міжнародних актів щодо регулювання трудових відносин з урахуванням пріоритетного

місця та ролі колективно-договірного регулювання як невід'ємної частини ведення ефективного соціального діалогу. Тому особливої актуальності в контексті реформування трудового законодавства України набуває впровадження європейської системи колективно-договірного регулювання. Результатом цієї роботи є прийняття нового Закону України «Про колективні угоди та договори».

Зазначений Закон сприятиме процесу розвитку колективно-договірного регулювання трудових відносин, посиленню захисту прав працівників і роботодавців, їх представників, підвищенню ефективності взаємодії представників сторін соціального діалогу в рамках його органів.

Реалізація положень прийнятого Закону, що стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, сприятиме посиленню діалогу та співробітництву щодо забезпечення гідної праці, політики зайнятості, безпечних та здорових умов праці, соціального діалогу, соціального захисту, гендерної рівності та недискримінації. Зазначені реформи, у разі їх успішного впровадження, наблизять національне законодавство до права, стандартів та практики Європейського Союзу у сфері зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей.

Література:

1. Бутинська Р.Я. Правовий статус учасників колективно-трудоваих правовідносин: монографія. Львів, 2020. 234 с.
2. Кодекс законів про працю України. 10 грудня 1971 року № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення - 21.11.2023).
3. Маньгора Т.В., Ястремський А.А. Нормативно-правове регулювання процедури вирішення колективних трудових спорів у контексті реформи. *Актуальні питання у сучасній науці*. 10(16).2023. С. 367-382. URL: https://fileview.fwdcdn.com/?url=https://mail.ukr.net/api/public/file_view/list%3Ftoken%3D4IGHyTB6HFG7pbG7noDL0Vys2AwwndUzLt9xUy__xYUMnEepvFHgbaupvwxPrXGe5cEp9XNAObuOqGit6oKQdGae7Ifq32aTXD0:scxxk2uqFkzEyJeE%26r%3D1701196709231&default_mode=view&lang=uk#start=2 (дата звернення - 19.11.2023).
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав працівників. Закон України від 12.05.2022 р. №2253-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2253-20#Text> (дата звернення - 15.11.2023).
5. Про колективні угоди та договори. Закон України. 23 лютого 2023 року № 2937-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2937-20#Text> (дата звернення - 16.11.2023).
6. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану. Закон України від 15.03.2022 р. №2136 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення - 21.11.2023).
7. Про соціальний діалог в Україні. Закон України. 23 грудня 2010 року URL: № 2862-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text> (дата звернення - 15.11.2023).
8. Тупіков І.В. Нормативно-правове регулювання сфери дії колективних угод та договорів. Аналітично-порівняльне правознавство. 4. 2023. с.227-228 URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/09/38.pdf> (дата звернення - 17.11.2023).

9. Шубін О., Орловська І., Пилипчук О., Приходько В. Соціальний діалог у сфері колективно-договірного регулювання в умовах воєнного стану. Київ. 2023. 56 с. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/20502.pdf> (дата звернення - 23.11.2023).

References:

1. Butynska, R.Ya.(2020). Pravovyi status uchastnykiv kolektyvno-trudovykh pravovidnosyn: monohrafiia [Legal status of participants in collective labor relations: monograph]. Lviv, 2020. 234 s [in Ukrainian].

2. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy. 10 hrudnia 1971 № 322-VIII [Labor Code of Ukraine. December 10, 1971 No. 322-VIII]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> [in Ukrainian].

3. Manhora, T.V, Yastremskyi, A.A.(2023). Normatyvno-pravove rehuliuвання protsedury vyrishennia kolektyvnykh trudovykh sporiv u konteksti reformy [Normative and legal regulation of the procedure for resolving collective labor disputes in the context of the reform]. Aktualni pytannia u suchasni nauksi - Current issues in modern science. 10(16). P. 367-382.

4. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo posylennia zakhystu prav pratsivnykiv. Zakon Ukrainy vid 12.05.2022. №2253-IX. [On making changes to some legislative acts of Ukraine regarding strengthening the protection of workers' rights. Law of Ukraine dated May 12, 2022 No. 2253-IX] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2253-20#Text> [in Ukrainian].

5. Pro kolektyvni uhody ta dohovory. Zakon Ukrainy. 23 liutoho 2023 roku № 2937-IX. [About collective agreements and contracts. Law of Ukraine. February 23, 2023 No. 2937-IX] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2937-20#Text> [in Ukrainian].

6. Pro orhanizatsiiu trudovykh vidnosyn v umovakh voiennoho stanu. Zakon Ukrainy. 15 bereznia 2022 roku № 2136-IX oplatu pratsi. Zakon Ukrainy. 24 bereznia 1995 roku № 108/95-VR [On the organization of labor relations under martial law. Law of Ukraine. March 15, 2022 No. 2136-IX] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> [in Ukrainian].

7. Pro sotsialnyi dialoh v Ukraini. Zakon Ukrainy. 23 hrudnia 2010 roku [About social dialogue in Ukraine. Law of Ukraine. December 23, 2010] URL: No. 2862-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text> [in Ukrainian].

8. Tupikov, I.V.(2023). Normatyvno-pravove rehuliuвання sfery dii kolektyvnykh uhod ta dohovoriv [Normatyvno-pravove rehuliuвання sfery dii kolektyvnykh uhod ta dohovoriv]. Analychno-porivnialne pravoznavstvo - Analytical and comparative jurisprudence. 4. 2023. 227-228 p. URL:<https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/09/38.pdf> [in Ukrainian].

9. Shubin, O., Orlovska, I., Pylypchuk, O., Prykhodko, V. (2023). Sotsialnyi dialoh u sferi kolektyvno-dohovirnoho rehuliuвання v umovakh voiennoho stanu [Social dialogue in the field of collective bargaining regulation under martial law]. Kyiv. 2023. 56 p. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/20502.pdf> [in Ukrainian].